

Dr. Öğr. Üyesi Didem YARDIMCIOĞLU
Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı

TÜRK SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA İŞSİZLİK SİGORTASI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR.....	XXI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM TEMEL KAVRAMLAR VE ULUSLARARASI DÜZENLEMELER

§ 1. TEMEL KAVRAMLAR.....	7
I. İŞSİZLİK KAVRAMI.....	7
A. Genel Olarak	7
B. İşsizlik Kavramının Tanımı.....	9
C. İşsizliğin Nedenleri ve Türleri.....	12
II. İŞSİZLİK SİGORTASI KAVRAMI	16
A. İşsizlik Riski ve İşsizlik Sigortasının Sosyal Güvenlik Hukuku İçindeki Yeri.....	16
B. İşsizlik Sigortasına İlişkin Düzenlemelerin Tarihsel Gelişimi	22
1. Dünyadaki Gelişim.....	22
2. Türkiye'deki Gelişim	26
C. İşsizlik Sigortasının Tanımı	29
D. İşsizlik Sigortasının Amacı.....	30
E. İşsizlik Sigortasının Özellikleri	32
§ 2. ULUSLARARASI BELGELERDE İŞSİZLİK SİGORTASINA İLİŞKİN YER ALAN DÜZENLEMELER.....	35
I. İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ	35

II.	AVRUPA SOSYAL GÜVENLİK KODU.....	37
III.	AVRUPA SOSYAL GÜVENLİK SÖZLEŞMESİ.....	38
IV.	GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ AVRUPA SOSYAL ŞARTI.....	39
V.	AVRUPA BİRLİĞİ TEMEL HAKLAR ŞARTI.....	41
VI.	ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜNÜN DÜZENLEMELERİ	41
§3.	AVRUPA BİRLİĞİNDE İŞSİZLİKLE MÜCADELE POLİTİKALARI VE ORTAK KORUMA SAĞLANMASINA YÖNELİK DÜZENLEMELER.....	46
I.	AVRUPA BİRLİĞİ VE İŞSİZLİK.....	46
II.	İŞSİZLİKLE MÜCADELENİN FİNANSMANI.....	51
III.	AVRUPA İSTİHDAM SERVİSİ	53
IV.	GENÇ İŞSİZLİĞİ İLE MÜCADELE KONUSUNDA ATILAN ADIMLAR.....	54
V.	UZUN SÜRELİ İŞSİZLERİN İSTİHDAMA KATILMASINA YÖNELİK ÇABALAR.....	55
VI.	AB İŞGÜCÜ HAREKETLİLİĞİ VE SOSYAL GÜVENLİĞİN KOORDİNASYONU.....	57
§4.	ÇEŞİTLİ ÜLKELERİN HUKUK SİSTEMLERİNDE YER ALAN İŞSİZLİK SİGORTASI UYGULAMALARI	61
I.	ALMAN HUKUKU	61
A.	Terminoloji	61
B.	Tarihçe	62
C.	İdari Yönetim.....	63
D.	İşsizlik Sigortası Kapsamında Yapılan Nakdi Yardımlar	64
1.	Birinci Basamak İşsizlik Ödeneği	64
2.	Vatandaşlık Ödeneği	66
3.	Kısmi İşsizlik Ödeneği.....	69
4.	İleri Mesleki Eğitim Alan Kişilere Tanınan İşsizlik Ödeneği Hakkı	71
5.	Kısa Çalışma Ödeneği	72
6.	Mevsimlik Kısa Çalışma Ödeneği	75

7. Evde Çalışanlar İçin Kısa Çalışma Ödeneği.....	77
8. İflas Ödeneği	79
E. İşsizlik Sigortası Kapsamında Yapılan Diğer Yardımlar	81
II. BİRLEŞİK KRALLIK HUKUKU.....	81
A. Tarihçe.....	81
B. İdari Yönetim.....	85
C. İşsizlik Sigortası Yardımları.....	85
III. AMERİKAN HUKUKU.....	89
A. Tarihçe.....	89
B. İdari Yönetim.....	91
C. İşsizlik Sigortası Yardımları.....	92

İKİNCİ BÖLÜM

İŞSİZLİK SİGORTASININ YÖNETİMİ, FİNANSMANI VE KAPSAMI

§5. İŞSİZLİK SİGORTASININ YÖNETİMİ.....	97
I. GENEL OLARAK.....	97
II. İDARİ YÖNETİM.....	99
A. Türkiye İş Kurumu	99
1. Genel Olarak	99
2. Türkiye İş Kurumunun Niteliği.....	103
3. Türkiye İş Kurumunun Görevleri	104
4. Türkiye İş Kurumunun Organları	105
a. Genel Kurul	105
b. Yönetim Kurulu	107
c. Genel Müdürlük	108
B. İşsizlik Sigortasının Yönetimi ve Sosyal Güvenlik Kurumu ile Türkiye İş Kurumu Arasındaki İlişki	109
§6. İŞSİZLİK SİGORTASININ FİNANSMANI	112
I. GENEL OLARAK.....	112

II.	İŞSİZLİK SİGORTASI PRİMİ	115
A.	Genel Olarak	115
B.	Ödenmeyen İşsizlik Sigortası Primlerinden Sorumluluk.....	120
C.	İşsizlik Sigortası Primlerinin Zamanaşımı Süresi.....	122
III.	İŞSİZLİK SİGORTASI FONU	124
A.	Genel Olarak	124
B.	İşsizlik Sigortası Fonundan İşverenlere Sağlanan Teşvikler	130
1.	Genel Olarak	130
2.	Yargı Kararlarına Yansıyan Uyuşmazlıklar.....	133
IV.	4447 SAYILI KANUNA AYKIRILIK NEDENİYLE VERİLEN İDARİ PARA CEZALARI.....	140
V.	AKTİF İŞGÜCÜNÜ ARTIRMAK AMACIYLA İŞSİZLİK SİGORTASI FONUNDAN YAPILAN KAYNAK AKTARIMLARI	141
§7.	İŞSİZLİK SİGORTASININ KAPSAMI.....	143
I.	İŞSİZLİK SİGORTASININ KAPSAMINA GİRENLER.....	143
A.	Genel Olarak	143
B.	İş Sözleşmesi ile Bir veya Birden Fazla İşveren Tarafından Çalıştırılanlar	144
C.	5510 Sayılı Kanunun m. 4/2 Hükmü Kapsamında Sigortalı Olanlardan Bir İş Sözleşmesine Dayalı Olarak Çalışanlar	146
1.	Genel Olarak	146
2.	İş Sözleşmesi ile Çalıştırılan Sanatçı, Düşünür ve Yazarlar.....	148
3.	4081 Sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanuna Göre Çalıştırılan Bekçiler	148
a.	Genel Olarak	148
b.	Çiftçi Mallarını Koruma Bekçileri ile Karıştırılabilecek Çalışan Grupları ve	

İşsizlik Sigortasının Kapsamına Dahil Olup Olmadıklarının Belirlenmesi.....	149
aa. İş Sözleşmesi ile İşyerlerinde Bekçilik Faaliyeti Yürütenler	149
bb. Özel Güvenlik Görevlileri.....	150
cc. Mahalle Bekçileri.....	150
dd. Güvenlik Korucuları	150
4. Hukuki Statüsü Tartışmalı Bir Çalışan Grubu: 1593 Sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanununda Düzenlenen Umumi Kadınlar.....	151
5. Usta Öğreticiler.....	154
D. 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Geçici Madde 20 Hükmünde Düzenlenen Sandıklara Tabi Sigortalılar.....	155
E. Özel İstihdam Bürosu İşçileri.....	156
F. Kısmi Süreli İş Sözleşmesi ile Çalışanlar.....	157
G. 5510 Sayılı Kanunun Ek Madde 6 Hükmü Kapsamında Sigortalı Olanlar.....	160
II. İŞSİZLİK SİGORTASININ KAPSAMI DIŞINDA KALANLAR	161
A. Genel Olarak	161
B. Kamu İktisadi Teşebbüslerinde Kapsam Dışı Personel Olarak Çalıştırılanların Durumu.....	162
C. Yaşlılık Aylığı Alanlar ile Sosyal Güvenlik Destek Primine Tabi Olarak Çalışanlar	164
D. 506 Sayılı Kanunun Geçici Madde 20 Hükmü Kapsamındaki Sandıklara Tabi Memur Olarak Çalışanlar.....	165
E. İşçi Sendikaları ve Konfederasyonları ile Sendika Şubelerinin Başkanlıklarına ve Yönetim Kurullarına Seçilenler	166
F. 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu Kapsamında Kısmi Zamanlı Çalıştırılan Öğrenciler	166

III. BAĞIMSIZ ÇALIŞANLARIN İŞSİZLİK RİSKİNE İLİŞKİN ÖZEL BİR DÜZENLEME: ESNAF AHİLİK SANDIĞI SİGORTASI	167
A. Genel Olarak	167
B. Kapsam	172
C. Yönetim ve Finansman	174
D. Esnaf Ahilik Sandığı Sigortasından Sağlanan Yardımlar ...	176
1. Esnaf Ahilik Sandığı Ödeneği	176
2. Diğer Yardımlar ve Hizmetler	180
IV. BAZI ÇALIŞAN GRUPLARININ İŞSİZLİK SİGORTASI KAPSAMINDA SİGORTALILIKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	181
A. Mevsimlik İş Sözleşmesiyle Çalışanlar	181
B. 5510 Sayılı Kanunun Ek Madde 10 Hükmü Kapsamındaki Hekimler	185
C. Türkiye’de Çalışan Yabancı İşçiler	189
D. Yurt Dışındaki İşyerlerinde Çalıştırılmak Üzere Götürülen Türk Vatandaşı İşçiler	196
E. Ev Hizmetlerinde Çalışanlar	205
V. TESCİL İŞLEMLERİ.....	208

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞSİZLİK SİGORTASI YARDIMLARI

§8. İŞSİZLİK ÖDENEĞİ.....	211
I. İŞSİZLİK ÖDENEĞİNE HAK KAZANMA KOŞULLARI. 211	
A. Sigortalı İşsiz Olmak	211
1. Genel Olarak	211
2. İş Sözleşmesinin Sigortalının İsteği ve Kusuru Dışında Sona Ermesi.....	214
a. İş Sözleşmesinin İşveren Tarafından Süreli Fesih Bildirimi Yoluyla Sona Erdirilmesi.....	214

b. İş Sözleşmesinin Sigortalı veya İşveren Tarafından Haklı Nedenle Derhal Fesih Yoluyla Sona Erdirilmesi	219
aa. İş Sözleşmesinin Sigortalı Tarafından Haklı Nedenle Derhal Fesih Yoluyla Sona Erdirilmesi.....	219
bb. İş Sözleşmesinin İşveren Tarafından Haklı Nedenle Derhal Fesih Yoluyla Sona Erdirilmesi.....	223
c. Belirli Süreli İş Sözleşmesinin Süre Bitiminde Sona Ermesi	226
d. Bazı Özel Haller	231
aa. Kadın Sigortalının İş Sözleşmesini Evlilik Nedeniyle Feshetmesi.....	231
bb. Erkek Sigortalının İş Sözleşmesini Muvazzaf Askerlik Hizmeti Nedeniyle Feshetmesi	232
cc. Deniz İş Kanunu Kapsamındaki Özel Düzenlemeler Nedeniyle İş Sözleşmesinin Sona Ermesi	236
dd. İş Kanunlarının Kapsamı Dışında Kalan Sigortalıların İş Sözleşmelerinin Feshi	237
ee. İş Sözleşmesinin İşyerinin El Değiştirmesi, Kapatılması veya Niteliğinin Değiştirilmesi Nedeniyle Feshi.....	238
ff. 4046 Sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun Çerçevesinde İş Sözleşmesinin Sona Ermesi	240
B. Çalışmaya Elverişli ve İstekli Bulunmak	241
C. İş Sözleşmesinin Askıda Olmaması	245
1. Genel Olarak	245
2. Kanundan Doğan Ödevler ve Ücretsiz İzin Nedeniyle İş Sözleşmesinin Askıya Alınması Durumu	247

3. Grev ve Lokavt Nedeniyle Sözleşmenin Askıya Alınması Durumu.....	249
4. Mevsimlik İş Sözleşmesinin Sezon Dışı Dönemde Askıya Alınması Durumu	251
D. Herhangi Bir Sosyal Güvenlik Kuruluşundan Yaşlılık Aylığı Almamak.....	253
E. Belirli Bir Süre Sigortalı Olarak Çalışmak ve İşsizlik Sigortası Primi Ödemek.....	255
F. Türkiye İş Kurumuna Başvuruda Bulunmak	263
1. Genel Olarak	263
2. Şahsen Başvuruda Bulunma Zorunluluğu.....	264
3. Kuruma Geç Başvuruda Bulunulması.....	268
a. Sigortalıdan Kaynaklanan Nedenlerle Yapılan Geç Başvuru.....	268
b. İşverenden Kaynaklanan Nedenlerle Yapılan Geç Başvuru.....	271
4. Çalışma Hayatına İlişkin Denetim Raporları, İflas Durumu, Arabuluculuk Süreci ve Dava Açılmış Olmasının İŞKUR'a Başvuru Süresine Etkisi.....	275
II. İŞSİZLİK ÖDENEĞİNİN MİKTARI.....	278
III. İŞSİZLİK ÖDENEĞİNİN ÖDENMESİNE İLİŞKİN ESASLAR	281
IV. İŞSİZLİK ÖDENEĞİNDEN YARARLANMA SÜRESİ	282
V. İŞSİZLİK ÖDENEĞİNİN KESİLMESİ, DURDURULMASI VE GERİ ALINMASI.....	287
A. Genel Olarak	287
B. İşsizlik Ödeneğinin Kesilmesine Neden Olan Haller	288
1. Kurumca Teklif Edilen İşin Reddi.....	288
2. Ödenek Alınan Sürede Gelir Getirici Bir İşte Çalışmak veya Yaşlılık Aylığı Almak	291
a. Genel Olarak	291
b. Gelir Getirici Bir İşte Çalışmak Kavramı.....	292

c. Kısmi Süreli İş Sözleşmesiyle Aynı Anda Birden Fazla İşyerinde Çalışanların Durumu	295
3. Kurum Tarafından Verilen Eğitimlerin Reddi veya Devamsızlık	297
4. Kurum Tarafından Yapılan Çağrılarının Cevaplanmaması ve İstenilen Bilgi veya Belgelerin Zamanında Verilmemesi	299
5. İşsizlik Ödeneğinin Kesilmesine İtiraz.....	301
C. İşsizlik Ödeneğinin Durdurulması ve İşsizlik Ödeneği ile Geçici İş Göremezlik Ödeneği İlişkisi	302
D. İşsizlik Ödeneğinin Geri Alınması	304
VI. İŞSİZLİK ÖDENEĞİ İLE İŞ KAYBI TAZMİNATI ARASINDAKİ İLİŞKİ	309
VII. İŞSİZLİK ÖDENEĞİ İLE İŞE İADE İLİŞKİSİ	312
A. Genel Olarak	312
B. İş Sözleşmesinin Sona Erme Tarihinin Tespiti	314
C. İşe İade Sisteminde İŞKUR'a Başvuru.....	318
D. İşsizlik Ödeneği ile İşe İade Davası Kapsamında İşçiye Ödenen En Çok Dört Aya Kadar Ücret İlişkisi	320
VIII.İŞTEN ÇIKIŞ KODUNUN FARKLI BİLDİRİLMESİNİN İŞSİZLİK ÖDENEĞİNE HAK KAZANMAYA ETKİSİ	323
A. İşten Çıkış Kodu Kavramı	323
B. İşten Çıkış Kodunun Düzeltilmesi.....	326
1. İşten Çıkış Kodunun İşveren veya Sigortalı İşsiz Tarafından Düzeltilmesi.....	326
2. İşten Çıkış Kodunun Uzlaşma Tutanağı ile Düzeltilmesi.....	332
3. İşten Çıkış Kodunun Çalışma Hayatına İlişkin Denetim Raporları Aracılığıyla Düzeltilmesi	333
4. İşten Çıkış Kodunun Zorunlu Arabuluculuk Sürecinde Düzeltilmesi	334

5. İşten Çıkış Kodunun Mahkeme Kararı ile Düzeltilmesi.....	343
a. Genel Olarak	343
b. Geçmişe Dönük İşsizlik Ödeneği Ödenmesi.....	349
aa. Genel Olarak.....	349
bb. Sigortalının Önceden Kısa Çalışma Ödeneğinden Faydalanmış Olmasının Geçmişe Dönük İşsizlik Ödeneği Ödemelerine Etkisi	350
IX. SİGORTALI HİZMETİN TESPİTİ TALEBİ İLE İŞSİZLİK ÖDENEĞİ TALEBİNİN AYNI DAVADA İLERİ SÜRÜLEMESİ.....	351
§9. KISA ÇALIŞMA ÖDENEĞİ.....	354
I. KISA ÇALIŞMA KAVRAMI.....	354
II. KISA ÇALIŞMA ÖDENEĞİNE HAK KAZANMA KOŞULLARI	361
A. Kısa Çalışma Yapılmasını Gerektiren Durumların Meydana Gelmesi.....	361
B. İşverenin Türkiye İş Kurumuna Kısa Çalışma Başvurusunda Bulunması ve Talebin Kurumca Onaylanması.....	365
1. Kuruma Başvuru ve Yetkili İşçi Sendikasına Bildirim	365
2. Talebin Kurum Tarafından Değerlendirilmesi	367
3. İş Müfettişleri Tarafından Gerçekleştirilen Uygunluk Tespiti	368
4. Kısa Çalışmanın Erken Sona Ermesi	370
5. Kurumun Ret Kararına İtiraz ve Görevli Mahkeme...	370
C. İşsizlik Sigortası Kanunu Kapsamında Sigortalı Olmak...	372
D. İş Sözleşmesine Tabi Olarak Çalışmak ve Belirli Süre İşsizlik Sigortası Primi Ödemek	375
III. KISA ÇALIŞMA ÖDENEĞİNİN MİKTARI, ÖDENMESİNE İLİŞKİN ESASLAR VE ÖDENEKTEN YARARLANMA SÜRESİ.....	376

IV. KISA ÇALIŞMA ÖDENEĞİNİN DURDURULMASI, KESİLMESİ VE GERİ ALINMASI.....	384
§ 10. YARIM ÇALIŞMA ÖDENEĞİ	386
§ 11. ÜCRET GARANTİ FONUNDAN YAPILAN ÜCRET ÖDEMELERİ	389
I. ÜCRET GARANTİ FONU	389
A. Genel Olarak	389
B. Fonun Yönetimi, Gelirleri ve Giderleri	392
II. FONDAN YAPILACAK ÜCRET ÖDEMESİNE HAK KAZANMA KOŞULLARI.....	392
A. İşsizlik Sigortası Kanunu Kapsamında Sigortalı Olmak ve İş Sözleşmesiyle Çalışmak.....	392
B. İşverenin 4447 Sayılı Kanunda Sayılan Nedenlerle Ödeme Güçlüğüne Düşmesi.....	393
C. Ödeme Güçlüğüne Düşülmesinden Önceki Son Bir Yıl İçinde Aynı İşyerinde Çalışmış Olmak	395
D. Türkiye İş Kurumuna Başvuruda Bulunmak	397
III. ÜCRET GARANTİ FONUNDAN ÖDENECEK ÜCRETİN MİKTARI VE ÖDEME YAPILMASINA İLİŞKİN ÖNEM ARZ EDEN HUSUSLAR.....	398
§ 12. SİGORTA PRİMLERİNİN ÖDENMESİ	403
§ 13. İŞ BULMA VE MESLEKİ EĞİTİM YARDIMI.....	406
§ 14. İŞSİZLİK SİGORTASIYLA İLGİLİ İŞLEMLERE KARŞI İTİRAZDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME.....	410
§ 15. YAKIN GELECEKTE İŞSİZLİK SİGORTASI UYGULAMASINI ETKİLEMESİ BEKLENEN GELİŞMELER VE ÇÖZÜM ARAYIŞLARI.....	416
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	421
KAYNAKÇA.....	437